

Fejérváry felszólítására nem ad elfogadható programot, a király egyszerűen kinevezi Zichy János grófot miniszterelnöknek. Zichy jelöltsége egyre pozitívabb formát ölt, annyira, hogy a gróf már tegnap Bécsbe érkezett.

A válságról szóló híreink a következők:

A Zichy féle kombináció.

A Zichy-kombinációról a *Magyar Allam* amely igen közel áll a grófhhoz, ezeket írja:

Gróf Zichy János személye előtérbe jutott éppen Fejérváry bukása folytán. Zichy jelöltségéről komolyan esik szó, de korántsem oly értelemben, mint egyes liberális körök terjesztik. Zichy sokkal nagyobb tehetség és szebb jövő előtt áll, semhogy arra vállalkozzék, hogy báró Fejérváry szerepét folytassa és a föltartózatlan nemzeti haladás megakasztását megkísérelje.

Zichy közeli jövőjéről nem lehet pesszimistikus híreket kolportálni. Legalább is nem fog kevesebb nemzeti tartalommal bíró kormányprogramot hozni, mint gróf Andrássy Gyula hozna. Az ő személye pedig annyira nem exponált, hogy vele szemben támasztott személyi aggodalmakkal nem lenne érdemes a válságot továbbhuzni. *Zichy föltétlenül nemzeti engedményekkel jön, ha egyáltalán jön:* ily hosszú válság után pedig a koalíció sem tehet kifogást az ellen, hogy gróf Zichy János, aki különben sem tartozott soha a most megbukott nemzetellenes irányhoz, hozza a kibontakozás eszközeül alkalmas nemzeti engedményeket.

Gróf Zichy János különben, bár most vadászaton van birtokán, a legközelebb a királyhoz megy, hogy előterjessze a kibontakozásra vonatkozó terveit. Erre vonatkozólag, mint jelentik, már kapott is meghívást.

Zichynek a kamarilla politikájától való távolállása legjobban kitűnik abból, hogy neki a válság folyamán háromszor ajánlották föl a kabinetalakítást, de ő a nemzeti követelmények negligálása miatt azt mindig visszautasította.

A kombinációk és találgatások zajos zürzavarába a *Magyar Allam* különben új hangot is vegyít. Említést tesz arról a hírről, hogy ha gróf Zichy János bizatnék meg a koalícióval folytatandó tárgyalásokkal és ezek a tárgyalások meghiusulnának, akkor az október tizediki ülésnek csak egyetlen tárgya lesz, az országgyűlés feloszlásáról szóló királyi kézirat felolvasása.

A Zichy-kombináció körébe vág egyéb-

ként egy bécsi újságnak az a híre is, hogy gróf Tisza István már ez év januárjában kijelentette egy nála járt angol diplomatának, hogy teljesen közömbös az, kit ajánl ő utódjául a királynak, fontos csak az, hogy ki lesz tényleg az utódja. Ez pedig, azt hiszi, nem lesz más, mint gróf Zichy János.

Zichy János gróf Bécsben.

Gróf Zichy János — mint Bécsből jelentik — ma reggel már Bécsbe érkezett Szűllő Géza országgyűlési képviselő kíséretében és a Meissl és Schada hotelben vett szállást. Dél-előtt látogatást tett gróf Goluchowski Azenor külügyminiszternél s huzamosabb ideig maradt nála. Azok, akik informálódtak az utja felől, fajt accompli gyanánt híresztelik, hogy gróf Zichy János teljes programmal érkezett és ha most nem kerül ki a király dolgozószobájából kész megbizással, ez csak rajta mulik Zichy tudja, hogy a koalíció támogatására alig számíthat, de azt hiszi, e nélkül is megcsinálhatja vállalkozását. Azonban ehhez a király erős segítségére van szüksége: a programja jóváhagyására. A vezényleti nyelv dolgával ő sem kap többet, de egyéb engedményeknek egész sorát kéri a királytól. Ha ezeket megkapja, vállalkozik e szerepre, keresi az érintkezést a koalícióval s ennek sikertelensége esetén pedig felosztatja az országgyűlést és új választásokkal próbál szerencsét.

Beavatott körökben azt mondják:

— Amit a király adni akar, azt csak gróf Zichy Jánosnak adja. Ha vele nem sikerül a dolog, akkor senkivel . . .

A Pester Lloyd intése.

A homo regiusnak a feladta, írja a *Pester Lloyd*, az lehet csupán, hogy az egyesült baloldalnak követeléseit ő felsége meghallgatván, ezeknek közli aztán ama okokat, hogy miért teljesíthetetlenek kívánságaik. Hiszen a koalíció maga sem fogja hinni, hogy az uralkodó úgy egyszerűen tudatni fogja vele, hogy ő változtatta meg nézetét és mostan már szívesen hozzájárul, hogy a többség minden kívánságát feltétel nélkül teljesítse. Másrészt pedig alig hihető, hogy a koalíció egyes tagjai, még ha pártvezérek is, saját felelősségükre a nagyon

is kívánatos engedékenységet tanúsítanak. Nem lehetnek engedékenyek, mert kötik őket a párthatározatok és máskülön en sem, mert nem az ő személyes álláspontjuk döntő a válság megoldására, hanem az egész többség magatartása.

A végleges megoldásra tehát sem egy homo regiusnak a küldetése, sem újabb meghívások nem nyújtanak garanciát. Azért az a hír, hogy ő felsége egy ilyen eszközt sem fog igénybe venni, hanem bevárja, hogy a koalíció a közvetett fölszólításnak fog engedni, amelyet a pénteki képviselőházi ülésen a miniszterelnök hozzá intézett, mindinkább fölveszi magára a valószínűség jellegét. Az uralkodó elvárja, hogy a koalíció egy olyan programot terjesszen eléje, amelyet elfogadhat és az utolsó hónapokban való tanácskozások a koronára nézve fölsőlegessé teszik, hogy újra megismertesse az álláspontját.

A program elfogadása különben sem a koronától, hanem egyes-egyedül a koalíciótól függ. A koalíciótól lehet csak elvárni, hogy a szükséges lépéseket megtegye, amihez természetesen az összes egyesült pártok hozzájárulása szükséges.

Ez pedig akkor érhető el, ha a vezérlőbizottság a Fejérváry-kabinet lemondásával megváltozott helyzettel számít a többség ama pontjait, amelyek a kibontakozásnak útját állják, felülvizsgálja és a mostanig történt tapasztalatok alapján a közös hadseregére vonatkozó újítások tekintetében megelégszik azokkal az általános követelésekkel, amelyek kifejezésre jutottak a föliratban.

Lehet bizni abban is, hogy az egyes pártok a magyar vezénnyelvnek bizonyos időn át való kikapcsolása ellen nem találnak kifogást, mert hiszen beláthaták, hogy ez a követelés ezidőszertel teljesíthetetlen, ahogy az ehhez való merev ragaszkodás nemcsak hogy a válság megoldását teszi lehetetlenné, hanem a koalícióra hártja a felelősséget mindanna végzetes következményért, amelyeket a törvénytelen állapot magával hozhat.

A felelősség ezért elsősorban a koalíció vezérlőbizottságának tagjaira hárul, mert hiszen ezek vállalták, hogy a koalíció ügyeit az ország boldogítására vezetik és eszerint kötelesek az is, hogy idejében vegyék észre azt, amit a közügy megkíván. Október 10-én összeül a képviselőház és ezen aránylag rövid időn belül kell, hogy a válság megoldva legyen, hacsak nem akarják, hogy hasonló vagy még rosszabb jelenetek játszódjanak le a komoly és

szövetséget, mely Lipót és a lengyel király között 1683 márczius 31-én kötött meg.

A lengyel szövetségnek köszönheti 1683-iki felmentését Bécs. Mikor a megszállás hetedik hetében a védők már-már fel akarták adni a várat, megérkeztek a legnagyobbbrészt Incze pénzén fölszerelt seregek és a szövetséges lengyel király, a hős Szobieszky, egyesülve Lotharingai Károly seregével, szeptember 12-én döntő diadalt nyert a törökön és felmentette Bécset.

A fölmentés után Lipót a legnagyobb titokban békeajánlatokat tett a portának és jó szerencsénk, hogy a bosszuvágyó törökök azokat visszautasították. Bécs megmenekülvén, az udvar nem látta célját a további háborúnak hisz Lipót is, udvara is, egyaránt keveset törődtek a török kérdéssel, a magyarok iránt meg gyűlöletet, bizalmatlanságot tápláltak és készek voltak bárkivel, elsősorban a szultánnal kezdet fogni leigázásunkra (Acsády.)

Mialatt a bécsi udvar jó titokban a békét kereste, a pápai diplomácia a felszabadító háború érdekében fejtett ki lázas tevékenységet, melynek eredményeképp a velencei köztársaság is csatlakozott a török elleni szövetséghez; így alakult meg a »szent liga» ugyan csak Incze protektorátusa alatt. Igazuk volt hát a törököknek, akik — mint a Konstantinápolyból visszaérkezett velencei követ jelentette a signoriának — egyedül a pápát tartották képesnek arra, hogy a hatalmakat ellenük egyesítse.

A szövetségi szerződés szerint a szövetsé-

segések csak közös megegyezés után köthetnek békét, ami legkevésbé sem volt inyére Lipótnak: annyira nem, hogy az ő aláírását a szövetségi okiratra Buonvisinak valóságos ki kellett erőszakolnia. Az udvar békülési hajlandósága általában igen sok aggodalmat okozott a szövetségeseknek. »Bizonyos az — jelenti Coutarini velencei követ, — hogy a háború folytatása egyedül a pápától függ; ha ő elhanyagol, az egész ügy menthetetlenül elvesz . . . a bécsi udvarnak amugy is egyirányu hajlandósága folytán: a békére minden ürügyet felhasználni.»

A liga megtötése után történt, hogy XIV. Lajos felhasználva Lipót hadainak lekötöttségét Luxemburg ostromához fogott és a császár ennek folytán a Rajnához rendelte a pápa pénzén fölszerelt hadak nagyrészét. Incze egész tekintélyét latba vetette, hogy a két uralkodó között a felszabadító háború érdekében szükséges béke helyreálljon. Párisi követe — Buonvisi felhívásai folytán — több ízben is figyelmeztette XIV. Lajost arra, hogy politikáját folytatva, a hatalmak szövetségét idézheti fel maga ellen és ezek a jelentőségteljes figyelmeztetések nem maradhattak hatás nélkül. D' Estrées bíboros január 18-ik levele után, melyben megírta Lajosnak, hogy a pápa örömmel fogad el minden eszközt a béke megkönyvitése céljából, a király tudatta Inczével, hogy 20 évi fegyverszünetet ajánlott fel Lipótnak.

XI. Incze erkölcsi hatalma volt tehát az,

ami Lajost békére bírta; Acsády szerint is neki köszönhető, »hogy a francia politika 1683-ban nem zavarta a császárt, 1684-ben pedig 20 éves fegyverszünetet kötött vele.

A fegyverszünet megkötöttvén, a császár visszavivhatta a birodalma nyugati határára rendelt seregeket, és így végre teljes erővel megindulhatott a felszabadító háború. A kezdet szerencsés volt; a Lotharingai Károly vezérlete alatti főserég megszállotta Visegrádot, majd pedig megvervén a feltartóztatására siető Musztafa pasát, bevette Vácot. Időközben Esterházy nádor seregével megszorodva Buda ostromához fogtak, de az ostrom alatt is elért sikerek elbizakodottá tették a sereget és ez vesztőket okozta. Október végén 20.000 ember elvesztése után a negyedéve tartó ostrommal fel kellett hagyniok. — Visszavonultak.

Incze mindent megtett, hogy a háború folytatható legyen. Megengedte, hogy az esztergomi érsek hagyatéka a bécsi püspök hagyatékának egy részével együtt a felszabadító háborúra fordíttassék. Felsőzsolitást intézett az egyházi és világi fejedelmekhez, hogy hadi és pénzübeli segítségben részesítsék Lipótot és felszólításai eredményeképp tetemes összegek folytak a kincstárba amely az udvar pazarlásai és a kezelők hűtlensége következtében teljesen kimerült; annyira, hogy az 1685. év első nagy diadalainak idejében már — mint azt Buonvisi megírta és később Lipót maga is elismerte — a sereg tentartása egyedül Incze pápának köszönhető.

felelősségterhes munkának szentelt törvényhozási termekben, mint amilyenek június 21-én és szeptember 15-én voltak. A király nem vonakodott a rosszul sikerült kísérletek után megint a béke-jobbot odanyújtani.

Igy hát a koalíció, nevezetesen annak vezérő bizottsága most már az ily biztosító és előzékeny magatartás után felhagyhatna merev ellentállásával és áldatlan helyzetnek már egyszerű véget vehetne. Ha a többség most komolyan arra a lépésre határozná el magát, hogy a megoldást végrehajtja, akkor bizonyára megtalálja a király szívében az utat annál is inkább, mert meg lehet győződve róla, hogy odafönt a legnagyobb hajlandóság van arra, hogy a magyar nemzet boldogítására irányuló kívánások beteljesüljenek.

Bánffy levele.

Az Ujság Rudnay szájába oly kijelentéseket adott, mintha a bíróság kezében Bánffyra nézve súlyosan kompromittáló levelek volnának. Bánffy ma délelőtt megjelent az ügyészségen és reputációja érdekében kérte, hogy a szóban forgó leveleket a bíróság engedje nyilvánosságra hozni, a levél nemcsak hogy kompromittáló Bánffyra, de az odíózus ügyben való szereplését teljesen tisztázza. A levél különben így szól:

Tisztelt Zigány Ur!

A német röpirat magyar nyelven való kiadását én nem tartom megengedhetőnek. Általában annak tartalma nem felel meg a magyar nemzeti szempontoknak. A magyar közönség, elég ha róla a lapok ismertetéséből vesz tudomást. A programbővítést illetőleg sem érthetnek Önnek egyet. Programot elvek alapján kell és lehet összeállítani s nem választási sikerek czéljából. Ha az ár elsodor azt én fogom első sorban sajnálni, de elvek alapján és nem czélok szerint csinálók politikát.

Tisztelettel

b. Bánffy s. k.

Biharmegye közgyűlése.

Az inparlamentáris kormány ellen s a nemzet jogáért folytatott küzdelemben Bihar megye a legkönnyebb részt választotta. Nyári közgyűlését éppen az nap tartotta a megye, amelyen a Fejérváry kormány bemutatkozott. Rendkívüli gyűlésre nem hívták össze a bi-

A felszabadító sereg győzelmei gondolkodóba ejtették a portát, mely aztán békeajánlatokat tett Lipótnak; mikor erről a pápa értesült, utasította a Buonvisit, igyekezzen az udvart a békeajánlatok visszautasítására és a háboru erőlyes folytatására rábírní. Az udvar az ő ösztönzésére aztán el is határozta a felszabadító háboru folytatását, de a kamaralnökönek a háboru céljaira — saját szavai szerint — »egy garasa sem« volt és Incze nagylelkű segítségével nélkül a felszabadítás ügye bizonyára elaludt volna.

Különben is »ha csupán Bécsből függött volna a döntés — mint Acsády a Magyar Birod. Történetében megírja — az 1686. év elmúlt volna anélkül, hogy a négy évi véres küzdelem Buda visszafoglalásával koronáztassék meg.« Szerencsére azonban az udvar békekötési szándékai hajótörést szenvedtek a szövetségesek ellenzésén; nem akart békülni Velence, melynek hajóhada sok nagy diadalt nyert a törökön, és nem akart békülni a lengyel király sem. Az ő beleegyezésük nélkül nem köthetvén békét, Lipót kénytelen-kelletlen folytatta a háborut és . . . megvalósult az eszme!

1686 szeptember 2-án a Lotharingiai Károly és Miksa bajor választófejedelem vezérlete alatt Európa minden részéből egybegyűlt 75.000 főnyi sereg — köztük 15.000 magyar — felszabadította az ország szívet a 145 esztendő török járom alól.

II. Jakab angol király mondotta Inczéről, hogy »Ő szabadította fel Bécs városát, ő os-

zottsági tagokat. Néhány község kérte ugyan, de ezeknek az idevonatkozó határozatát megsemmisítették avval, hogy a községeknek nem szabad politizálniok. Mire pedig az őszi közgyűlés ideje elérkezett, megbukott az ügyvezető kormány s így az állandó választmány azt proponálta a közgyűlésnek, hogy térjenek napirendre a passzív resistenciát folytató vármegyéknek hasoló irányu kérvényei felett.

Az ellenzék persze nem fogadta el ezt az indítványt. Ha megbukott is az ügyvivő kormány, jöhet másik utánna. Molnár Akos, a székellyhidi követ terjesztette elő az ellenzék indítványát, mely ellen Tisza István gróf lépett sorompóba s védte az állandó választmány javaslatát. A vármegye házában még mindig nagyon gyenge az ellenzék, mint a mai szavazás is megmutatta: Beöthy Ödön egykori vármegyeje 125 szótöbbséggel mondotta ki, hogy még mindig Tisza vármegyeje.

A gyűlésen jelen voltak a következők:

Elnök Miskolczy Ferencz alispán, Keszthelyi Zoltán főjegyző, dr Wallner Ödön főügyész, Baranyi András, Balogh János, Balogh Elemér, Janesó Károly, Balásházy Iván t. főjegyzők, dr Gyöngyössy István, dr Fássy Lajos, Hraniczky Károly, Fráter Kálmán, Jerzsák István, Udvarhelyi Béla, Barthos Elemér, Nagy Lajos Mózes Imre, Szatmáry Király Andor, Osváth Lajos, Nagy Márton, Bérczy Imre, Rednik Gábor, Eder Géza. Jezerniczky Dénes, Mangra Vazul, des Echerolles Kruspér Gilbert, Nádányi Miklós, Fráter Barna, Száhlender Károly, Barthos Adorján, Szunyogh Zoltán, dr Márkus László, Körner József, Schwartz Ferencz, Bitzy János, Vaday Ignác, Pakala Tamás, Ötvös Gyula, Nagy János, Cziffra Gerő, Léderer Márton, Papp János, Zathureczky István, Molnár Béla, Király Károly, Király Béla, Sárosy Károly, Tatár József, Horváth Lajos, Ertsey Péter, Dobozy Mihály, Nyisztor Alajos, Kalas István, dr Kiss Döme, Duma Florián, Szabó János, Schwarcz Jabab, Török Endre, Schwarcz Gyula, Vincze Béla, Kocsár Sándor, Kocsár Árpád, Kocsis Béla, Kiss Miklós. Lovász Sándor, Szántó Lajos, gróf Tisza Kálmán, Dr Péchy Károly, Csanády Jenő, Bakats Béla, Fráter Emil, Czajlik György, Markovits Károly, Ertsey Géza, Biszterszky Iván, Csapó Dezső, Verner Kálmán, Drágán Sándor, Kolb Rezső, dr Roxin György, Racsek János, Leltgeb Imre, Középegy Kálmán, dr Mártonffy Bogdán, Csiumpe Tivadar, Nádudvary Lajos, Friedmann Béni, Telegdy József, Juricskay De-

tromolta meg Budát». És méltán; hiszen »ő volt a lelke — mint Acsády írja — a nagy világraszóló vállalatnak.« Buda visszavételéig 10 millió arany forintra rug az összeg, melylyel a szövetségeseket támogatta és az az összeg azon időben rengeteg értéket képviselt.

Az ostrom alatt százezer aranyat küldött Buonvisi kezeihez a pápa és mikor megtudta, hogy az összeg már elkésve érkezett, elrendelte, hogy az újabb 80.000 aranyas adományával együtt Buda újjáépítésére fordíttassék. Ezekkel az adományokkal XI. Incze fővárosunk újjáalapítói sorában is örök emlékezetűvé tette nevét.

Buda felszabadítása után még hatodfélszáz ezer aranyat adott a pápa a háboru folytatására, a felszabadítás nagy művének befejezésére; a felszabadító hadak megvalóságos diadalt tettek meg. 1687-ben Mohács mellett arattak nagy diadalt. 1689-ben pedig Belgrád is a hatalmukba került.

Felszabadult hát a pusztává lett ország szabad lett a megsemmisülés szélén álló nemzet és felszabadításáért leginkább XI. Inczének tartozik hálával. És én hiszem, hogy a nemzet megismervén felszabadulása való történetét, lefogja róni kegyeletét lánglelkű nagy barátja iránt és emléket állit neki; emléket, mely hirdetője legyen az ő dicsőségének és a mi hálnaknak!

zsó, Juricskay Zoltán, Markovits Antal, Hegyesi Márton, gróf Tisza István, Beöthy Ödön, Varró Domokos, Román József, Szentiványi László, Szunyogh Lóránd, dr Szabó József, Gerlán János, Boglutz Béla, Nagy Lajos, Ötvös Károly, dr Perczel Adolf, Trenhauser József, Tamásfalvy Thury Ignác, Parobek Antal, Beöthy Ödön, Schwartz Jakab, dr Buday József, Korbély József, Lakatos József, Olasz Elemér, Bottó József, Szkurka Elek, Körfly Ferencz, Miskolczy Árpád, Dobozy Kálmán, Balogh Lajos, Ujházy Antal, dr Sámson Márton, dr Molnár Akos, Marjay Peter, Rigó Lajos, Balogh Mihály, Moritz Pál, Kovásznay Marczel, Magyary Miklós, Szunyogh Szabolcs, Kernáts János, Schwartz Farkas, Medvéssy József, Kloz Lajos, Gentz József, Sternberg Lázár, Vasady Lajos, Frankó Endre, Markovits Manó, Végh István, Cziffra Kálmán, Kalotay Viktor, dr Szirmay Vilmos, Csóka Lajos, Ertsey Zsigmond, Bölönyi József, Bereczky Imre, ifj. Berger Mór, Berger Gyula, Bodnár Ferencz, Amáczy József, Tatár Zoltán, Roxin György, Dobó Imre, Ertsey Dezső, Ertsey Kálmán, Ehrenfeld Mór, Filip Sándor, Fleischer Jakab, Fráter Akos, Gáspár Dániel, Fet er Antal, Gólya János, Guba József, Juritskay Vid, Kelemen József, Kiss Miklós, Papp Imre, Kohn Lázár, Korda Andor, Ertsey Lajos, Kőszegi Imre, Kreznerits György, Kopasz István, Lőrinczy Károly, Mangra János, dr Móricz Ernő, Nagy P. István, M. Papp József, Réthy Kálmán, Reiner Izidor, Tenkey István, Tóth Mihály, Zlinszky Béla.

A hivatalos jelentések után Borsodmegye átirata került szőnyegre. Molnár Akos szölt hozzá először.

A szónok rámutat arra, hogy Biharmegyében a törvényhatóság akarata nem egyezik a nép akaratával; amint bizonyit az, hogy 12 kerület közül 9 függetlenségi képviselőt küldött a parlamentbe. Ez a forma idebenn, a lényeg odakün van s ezt a lényegyet nem földi a forma. Ennek is meg kell azonban változni.

Ezután kezdi:

Nem szégyenletes volt-e a hallgatás, melylyel az egyes törvényhatósági bizottsági tagok kérelmét, rendkívüli közgyűlés összehívása végett — mellőzte a vármegye első tisztviselője. Kérdem t. vármegyei közgyűlés — hát magyarok vagyunk-e mi is, vagy nem vagyunk azok? s ha igen, hol voltunk, mit műveltünk az egész nyáron át? Junius 21-én bezárultak az országgyűlés kapui — kinyitak az egész országban a vármegye házak ajtóit! A kulcsár, egy törvénytelen alkotmányellenes kormány ráfordította a zárt a magyar alkotmány szentélyére — s egy disztelen intő szózatban fordult a nemzethez védeni iparkodva büns kormányzását!

Ezzel szemben képviselőház ismert határozata védekezésére a nemzeti ellentállás legalis talajára hívta fel a vármegyéket! A harctér át-tétetett a bástyákra, s örökül a vármegye törvényhatósági bizottsága szolgált széles Magyarországon. Hol voltunk mi Biharvármegye a küzdők táborából? Felemeltük-e tiltakozó szavunkat a parlamenten kívül álló törvénytelen ügyvivőkkel szemben?

Védjük-e a bástyákat — az alkotmány sáncaiban?

Nem! mi Bihar megye semmit sem tettünk polgáraink épen úgy fizetik az adót — s szolgálják a császárt mint azelőtt — s ezzel elősegítik támogatják a törvénytelen kormányt s fennmaradását elősegítik. Tápot adnak a gyilkoló tüznek anélkül, hogy a vármegye köztisztviselői visszatartanak ettől öket!

Nincs mentség ezért a megaláztató helyzetért a vezetőség számára, a melybe belékényszerítették a vármegye független érzelmű hazafias népét. Nem lehet elfogadni indokul a vármegye alispánjának a székellyhidi előljárókhöz intézett leiratát, hogy a községeknek nincs joguk politizálni! A községek nem politizáltak akkor, mikor figyelmeztették az alispánt hazafias kötelességére. Szomorú biz az, hogy önként nem hívta össze a megyegyűlést az első hírére a Fejérváry-kormány — de még szomorubb, hogy tekintélyes számú testületek és egyesek figyelmeztetésére nem reagált.

Nohát t. vármegye gyűlés én hazafiai kötelességemnek vélek eleget tenni, mikor ezért Biharvármegye alispánjának rosszalómat fejezem ki a közgyűlés előtt. Majd hosszasan be-

gát, hogy Tipanucz felebbezését vegye tárgyalás alá. A város június havi közgyűlésén a belügyminiszter eme leirata bemutatása kapcsán a polgármester indítványozta, hogy a törvényhatóság tartsa fenn előbbi álláspontját s erről annál is inkább, mert a leirat érinti a város önkormányzati jogát, értesítse a belügyminisztert. Ez a felirat el is ment s most kaptott rá választ is a város. A válaszban azt mondja a belügyi államtitkár, hogy a város kérelmét, hogy emelje érvényre a város határozatát és helyezze hatályon kívül a volt belügyi miniszternek Tipanucz felebbezésének tárgyalásra kitűzését elrendelő határozatát, figyelembe vehetőnek nem találta, mert szerinte a felirat semmi olyan döntő érvet nem hoz fel, amely hivatali elődjének ez ügyben elfoglalt álláspontjának megváltoztatását indokoltá tenné. Így tehát Tipanucz elbocsátási ügye akarva nemakarva mégis újból a törvényhatóság elé kerül.

* Nyilvános árverés a városházán. A Külvároson Madár és Kápolna-utcák sarkán egy üres telke van a városnak, melynek területe 434 négyszögméter. Ezt most eladja a város s az árverelő küldöttség elnöke Komlóssy József gazdasági tanácsos a városi tanácstól nyert megbízás folytán az árverést meghirdette. A nyilvános árverés október hó 19-én délelőtt 9 órakor lesz a városháza bizottsági termében. A kikiáltási ár négyszögméterenkint 2 korona, összesen 868 korona. Bónatpénzül a kikiáltási ár 10 százaléka teendő le.

* Nagyvárad és az önkéntes katonák. A helybeli hadkiegészítő parancsnokság kérdést intézett a városi katonai ügyosztályhoz arra nézve, hogy miért neheztik meg a védkötelesek önkéntes katonai szolgálatát azáltal, hogy az önként jelentkező hadköteleseknek belépési nyilatkozatot nem csinálnak? A kérdésre nagyon röviden és udvariasan azt válaszolta a katonai ügyosztály, hogy Nagyvárad város közgyűlésének intézkedése szerint járnak el, mely az önként jelentkező védkötelesek elutasítását rendelte el, és ez intézkedést a törvényen kívüli állapotban tovább is fennfognak tartani.

* A városi tisztviselők fizetésrendezése. Nagyvárad város pénzügyi szakbizottsága legutóbbi gyűlésén a városi tisztviselők és alkalmazottak fizetésének rendezése ügyében albizottságot küldött ki, mely a tervezetet végleg elkészíti. Ez az albizottság szeptember hó 29-én, péntekhez egy hétre délután 4 órakor tartja gyűlését a városházán.

* Esküvő. A szépirodalom egyik bájos ifjú női munkása *Márton Gaby* kisasszony szombaton 23-án délelőtt 9 órakor tartja esküvőjét *Kulcsár* Andorral Debreczenben.

* Panasz a vízvezeték miatt. Nagyváradnak legkiválóbb alkotása a vízvezeték volt, mostanában pedig egyre több panasz merül fel ellene. Tegnap számunkban megírtuk, hogy az elmeógyógyintézet igazgatója adott be panaszt a vízhiány miatt, most pedig a háztulajdonosok fognak beadványt intézni a városhoz, hogy a közegészségi ügyre nagyon fontos ügyet orvosolják.

* Jóváhagyott közgyűlési határozat. A belügyminiszter a városhoz tegnap leérkezett leiratában Nagyvárad város törvényhatóságának augusztus havi közgyűlésén hozott azon határozatát, melylyel, az ev. ref. leánynevelő intézettel kapcsolatban létesített ev. ref. tanítónőképző intézet helyiségéül a Jakab Mihály-utczán emelt egyemeletes épület ricalit céljára szükséges területet díjmentesen engedte át, — jóváhagyta.

* Tanítói pályázat. A váradi káptalan által fentartott újvárosi elemi iskolában *Ember György* halálával megüresedett tanítói állást most tölti be a káptalan. Ezen iskolánál kezdett óta a legkiválóbb tanerők voltak és vannak alkalmazva, kiknek díjazása és nyugdíjigénye ma is nagyobb, mint az állami vagy községi iskolai tanítóké. A pályázati feltételek lapunk hirdetési rovatában olvashatók. A kérvényeket október 15-ig kell benyújtani.

* Sal és Degré. Abból az alkalomból, hogy Budapesten bontják az »Arany ökör« című régi kávéházat, a P. N. feljuttat egy pár irodalmi emléket, melyek e kávéházhoz fűződtek. Egyik ezek közül *Sal Ferencz* révén közelebbről érdekel bennünket.

Jellemző és kedves egyuttal az a jelenet, mely szintén az »Arany ökör«-ben folyt le a néhai *Degré Alajos* és *Sal Ferencz*, Nagyvárad kiérdemült polgármestere között. *Degré* a színházvezetésről vitázott a Nemzeti Színház egyik tagjával s a leghevesebb kitakadások között mondta el véleményét. A közelben levő *Sal Ferencz*, akkor még ifjonci poeta a legjobb indulattal közbelépett s kissé nagyképen és kissé páthosszos hangon próbálta csöndesíteni *Degré*-t:

— Ne bántsuk egymást — mondta — hiszen ugyan kevesen vagyunk!

Degré Alajos gunyosan végignézte és ráfordmedt:

— Hát maga, barátocskám, *kik* és *mik* vagyunk?

A szegény *Sal Ferencz* szégyenkezve vonult vissza, midőn *Degré* érezvén a hatást, hozzáment, megszorította barátságosan kezét és kibékült mosolylyal mondá:

— Bocsánat! Testvérek vagyunk!

* Utazó betörők. Az éj folyamán ismeretlen tettesek behatoltak a premontrei főgimnáziumi épületbe és ott az igazgató irodáját akarták kinyitni, azonban szándékukat észrevették és a tetteseket még operációjuk előtt megugrasztották. A megállapított nyomozás szerint ugyanezen tettesek a református internátus helyiségébe is behatoltak alkules segélyével s az igazgató szobájában elhelyezett 1554 korona készpénzt az asztalfiókot kifeszítve elloptak. Az ismeretlen tettesek kipuhatólása iránt a rendőrség a nyomozást megindította. — Nagyon valószínű, hogy utazó betörő tolvajok követhették el a lopást.

* A Fraknoi díjak nyertesei. Az országos képzőművészeti tanács *Forster Gyula* báró főrendiházi tag elnöke alatt tartott ülésében döntött a *Fraknoi Vilmos* püspök, váradi kanonok által alapított római nagy művészeti díjak sorsa fölött. A tanács a két díjat *Kosztá József* és *Réthy István* festőművészeknek ítélte oda bemutatott képeik alapján. *Kosztá* pályázati művei *Mátyás király* és *Beatrix* találkozását testesítik meg, míg *Réthy* valóságos tárgyu képet mutatott be. A képzőművészeti tanács jóváhagyás végett a közoktatásügyi miniszter elé terjesztette elhatározását. A pályanyertes művészek október 1-én utaznak Rómába, ahol egy esztendő fognak tölteni.

* Kedélyes lakó. Tegnap nap folyamán *Haldek Vilmosné* panaszt tett a rendőrségen, hogy *Schreiber Leo* újpesti lakos, utazó, a szobájában levő divánt valószínűleg ittas állapotban összevagdalta, mi által 12 korona kárt okozott. Az ingó vagyon rongálásért a rendőrség a *Schreiber* ellen megindította a keresetet.

* Magyar név. Weisz Edus Ede nagyváradi illetőségű ugyanitteni lakos belügyminiszeri engedéllyel vezeték nevét »Verő«-re változtatta.

* A japánok és a kultura. A japáni nagykövet Párisban, midőn legutóbb egy előkelő társaságban a japáni viszonyok és Japánnak a civilizáció terén az utóbbi időben történt föltűnő haladása került szóba, a következőképpen nyilatkozott: Mi japániak, má: generációk óta küldünk hozzátok, európaiakhoz

különbféle művészi kivitelű ipari cikkeket, kitűnő faragványokat, tudományos művészettel rajzolt és festett madárfestményeket, gyönyörűnél gyönyörűbb mintarajzokat és dekorációkat és bennünket mégis barbár népek közé soroltatok. A jelenleg folyamatban levő háboruban megöltünk százezer orosz és most hirtelen civilizált népek ismernek el bennünket.

* Tolvaj kihordó. *Blaustein Mór* sütőiparos panaszt tett, hogy *Mingelgrün József* kihordója 16 korona értékű süteménynyel, a melyet *Peczeszöllősré* kellett volna kiszállítani megszökött. A rendőrség a nyomozást megindította.

* Eltűnt cipők. *Klein Ignác* pinczér panaszt tett, hogy i. hó 16-án reggel konyhájából egy pár 10 korona értékű női cipőt elloptak. Az ügyben a rendőrség megtette az intézkedéseket.

* Találaltatott egy nyári öltönyről szóló zálogcédula. Igazolt tulajdonosa a bűnügyi osztálynál átvetheti.

Pannonia étterme és télikert.

Első minőségű **Dréher-féle KORONA-SÖR**, termelőktől beszerzett **kitűnő BOROK**; továbbá izletes villás-reggeli zóna szerint is kiszolgálva 20 fillérért.

Tisztelettel

KARNER GYULA vendéglős.

x Lapunk t. olvasóközönségének szives figyelmét felhívjuk **Czillér Imre** előnyösen, ismert, jóhírnevű divatárú czég lapunk mai számában közölt hirdetésére.

x **Rákos** könyvnyomdáját és papirkereskedését áthelyezte *Kossuth (Sas) utca 2 sz. alá*, hol eddig a *Schönfeld* könyvkereskedés volt, a csödtömeget megvásárolta s azon árakat amíg a készlet tart a legolcsóbb árban árusítja; Rákos régi üzlete *Kossuth-utczán csak e hó végéig* marad nyitva. 1313.

IRODALOM.

A Minisztrálás módja című füzet jelent meg *Keszthelyen Náday Ignác* könyvnyomdájában. Összeállította: *Földi J.* lelkész. E kiadás egyesíti magában mindazon előnyöket, melyeknek hasonirányu művek örvendenek. A latin szöveg úgy van írva a mint olvasni kell magyar betűkkel. — A miniszter gyermek teendőiről bő magyarázatot, szabályokat és a templomi illedelmességről ad. E mellett a legolcsóbb a hasonló kiterjedésű kiadások közt. Ára 6 fillér. Ajánljuk hitoktató és tanító urak figyelmébe.

SZÍNHÁZ.

A bérelni szándékozók figyelmébe. A színházi igazgatóság ezuton kéri fel azokat, kik bérelni szándékoznak, hogy a béreletket sziveskedjenek a mai napon megváltani. *Erdélyi Miklós* titkár-ma este már vissza fog utazni a társulathoz. Bérelni lehet d. e. 10—11 óráig és d. u. 3—5-ig.

EGYESÜLETEK.

Az Országos Központi Katholikus Legényegyesület évi jelentése. Most jelent meg a budapesti központi legényegyesület terjedelmes, szinte könyvszámba menő kimutatása 1904. évi jubilális herczegprimást üdvözlendő — előjárójában közli *Erdősi Károlynak*, az egyesület másodelnökének egyik alkalmi színjelenetét, majd *Kohl Medárd* püspöknek az egyesület közgyűlését megnyitó,

mély szociális érzéstől áthatott beszédet. Utána Raj István jegyző beszámol az egyesület évi tevékenységéről, végül Percze János pénztári kimutatása és Holló János dékáni kimutatása zárják be a tartalmas évi jelentést. A jegyző kimutatásáról örömmel látjuk, hogy a központi legényesületnek nemcsak jelentős, de valósággal zászlóvivő szerepe van katolikus egyesületi életünkben. Az agilis elnökség, é.én. Schiffer Ferencz központi elnökkel, úgy a vallásos, mint szociális téren igazán vigasztaló eredményekkel dicsekedhetik. A vallás ismeretében Botha Ernő jézustársasági atya, Buttay Antal ferenczrendi házfőnök, Izsóf Alajos és Marezinka Imre oktatták a fiatalságot, míg az önképzés terén Jezzenszky Kálmán hittanár és Pastinszky István dr. tanár tartottak rendes heti órákat. Kiválóan dicsérendőnek találjuk azt, hogy az egyesület négy iparágából is tartott rendszeres szakoktatást és pedig a szabók, cipészek, asztalosok és lakatosok számára. Kibátásában rendkívüli jelentősnek tartjuk az állandó szociális kurzus meghonosítását is, melynek vezetői Giesswein Sándor dr. és Erdősi Károly voltak.

Az ünnepi esték előadói között pedig katolikus kitűnéseink legnevezetesebbjeivel találkozunk, mint Várady Arpád dr.-ral, Andor György dr.-ral, Ernő Sándor dr.-ral, Notter Antal dr.-ral stb. Az egyesület összes bevétele 13.910 korona, kiadása pedig 12.676 korona volt. A tagok összes száma 635, akik között legtöbb (109) a szabó s feltűnő nagy számban vannak ezeken kívül asztalosok (59) cipészek (54) és lakatosok (55). Az egyesület közhasznú voltát ékesen bizonyítja még a szállodai kimutatás is, amelyből megtudjuk, hogy a tavalyi évben 355 árutazó vidéki egyesületi tag kereste fel a központi egyesületet s ezek mindenike teljesen díjtalanul egy napi étkezésben és három napi szállásban részesült.

Igazságszolgáltatás.

Az élesdi vérfürdő.

— A tábla ítélete. —

A nagyváradi királyi ítélő tábla, miután a két napig tartó felebvezési főtárgyaláson behatóan foglalkozott az élesdi véres vasárnap részleteivel s az első fokon eljáró törvényszék ítéletével, tegnap késő este hirdette ki terjedelmesen megindokolt ítéletét a régóta huzódó bűnygyben. Az ítélet a vádlottakra kedvező. Így mindjárt a főkolompokra: Silberstein Dezsőre és Pap Flórára és főbújtótársaikra, akiknek büntetését jelentékenyen leszállította. De általában véve minden vádlottal szemben rendkívül engedékeny az ítélet, amely közülök ötöt föl is ment. Már most csak az a kívánatos, hogy ezek aztán külsőszabadságukkal ezután mások jogkörének sérelme s életének kiontása nélkül éljenek. Kiket pedig a legszélsőbb háttérig kiterjesztett méltányos igazság még mindig sujtani volt kénytelen, azoknak el kell viselniük, amit a törvény szelleme a rendkívül súlyosan megsértett jogrend, társadalmi élet, az árvák és özvegyek könyei nevében rájuk mért. Így van ez rendjén, így kell lennie. Olyan ugynevezett humanizmus, amely a bűntevőket futni hagyni, nem sok szolgálatot tenne, hanem helyrehozhatatlan károkat okoz az emberiségnek. Pláne ilyen esetekben, aminő a szóban levő.

A kedden előterjesztett vádhatósági indítvány után a tegnapi ülésben a védőbeszédnek kerültek sorra, amelyek aztán az egész délelőtti igénybe vették.

Elsőnek Kadosa Marczel dr., Silberstein Dezső védője szólalt föl. Az ügy érdemével, az ítélet jogi elbírálásával vajmi keveset foglalkozott, ehelyett merész szociológiai kirándulásokat engedett meg magának. Erős naturalista tónusok bántó alkalmazásával kereste helyenkint a hatást és föltűnést. Ilyesmire pedig min-

den lehet csak nem komoly és nem honett jogász eszköz. Hasonló disszonáns akkordok nem illenek egy ilyen hatalmas, imponáló judikaturai aktus méltóságjeljes kereteibe s az alapos gondolkodás embereinél éppen nem válthatják ki azt a hatást, amellyel az ilyen alkalmakkor csöppöt sem mérve fölületes lelkek részéről oly könnyű szerrel szoktak találkozni. Kötelességünk ezeket itt megjegyezni az objektív kritika nyugodt hangján első sorban azokkal a teljesen indokolatlan, goromba támadásokkal szemben, amelyekkel a védő beszédében a kereszténységet, a pozitív hitet oly igazságtalanul illette.

A különös védőbeszéd emellett a bíró jogát is gáncsolta, ezért magyarázatot is kellett adnia. Baja volt a hazafisággal is. Mindezek olyan dolgok, amik törtető evoluzionisták társaságában ötleteknek szerény igények mellett megjárják, de az igazságszolgáltatás csarnokában nincs helyük.

Az igazságszolgáltatás — mondja a védőbeszéd — egyike a legrégebb kulturintézményeknek, mely lehetővé teszi, hogy jogsérelem esetén hivatott faktorok nyujtsanak elégtételt, ne pedig az elfogult sértett maga. Mégis, noha ily ősi organizmus az igazságszolgáltatás, manap az összes kulturintézmények között a legprimitívebb.

Eszközei ma a villamosság idején, a repülőgépek korának hajnalán is azok, amik tízezer évvel ezelőtt voltak. A bizonyítás eszközei ugyanolyan kezdetlegesek, amilyenek az őskorban voltak. Tanuvallomás, beismerés és így tovább. A bíró ma sem tud belátni a bűnös lelkébe. Ennek két hátránya van. Kisebbség az, hogy büntetlenül marad, aki bűnös. Hiszen magának a bűnnek a fogalma is változik az idők folyamán. Jézus Krisztust a maga idejében egészen tiszta lelkiismerettel ítélhették el bírái, mert az ő világtörlőgásuk szerint bűnös volt Krisztus, akit ma milliók Megváltójukként imádnak.

A bűnösök büntetlenségénél nagyobb hibája az igazságszolgáltatásnak az ártatlanok elítélése. Inkább ezer bűnös meneküljön büntetlenül, semhogy egy embert ártatlanul elítéljenek.

A többlezés alatt álló ítélet tisztán subjektív fölfogásra épül. A gyanuokok alapján hozott ítélet egy esetével állunk szemben. Tárgyi bizonyítékok nincsenek Silberstein ellen. Igaz, hogy embereket hívott a gyűlésre, de azt megtették a plakátok is. A taruk mítsem bizonyítanak ellene. Résztvett a tömegben, de nem aktív részt. Terhelő adat nem merült fel.

Hosszasabban foglalkozik azzal, hogy az értelmetlen népnek bűnül róják föl, hogy szociálista, vagy annak vallja magát, vagy tiltakozik ellene, mert rátojják. Kitér az elhangzott nép értelmi nivójára. Itt aztán csakhamar eléggé el nem ítélhető túlzásokban tetszelgett magának ismét.

Nincs fogalma ennek az együgyű népnek, mondotta, a szociálistámsról éppen úgy, ahogy a kereszténységről sincsen, amelynek templomában ezer év óta imádkozik. Nem lehet ezeket az embereket, mint kártékony férgeket eltiporni. Foglalkozni kell velük. A nagyszájú politikusok, akik nemzetiszínűre festik az őrükat, így tesznek szolgálatot a hazának. Mert a haza nem a lomniczi csucs, nem is a hortobágyi pusztá, nem is a tulipános láda és nem a cifra szür, a haza a nép, amely dolgozik és szenved. Az értelmetlen nép az egész kereszténységéből csak annyit ért meg, hogy: üsd a zsidót és az egész szociálistámsból, hogy: üsd az urat. Czéltévesztett dolog a szociálistáms drákói szigorral elnyomni. A szociálistáms ma eszme, amelyet milliók megváltó hitként tisztelnek és imádnak az egész világon. Az igazságszolgáltatásnak tehát nem szabad a pribék szerepére vállalkoznia.

Molnár Géza elnök megjegyzi, hogy az igazságszolgáltatás fejtegetése nem helyénvaló. A magyarországi igazságszolgáltatás nem primitív, mert európai nivón áll. Az ártatlanok elítélésére vonatkozó részét a védőbeszédnek megczáfolja a statisztika.

Kadosa kijelenti, hogy beszéde általános jellegű volt s nem vonatkozott a magyar viszonyokra.

Majd Váradi Ödön dr. beszélt egészséges jogász logikával, szorosán a tárgyhoz alkalmazkodva, minden fölösleges, fantasztikus kitérés-től tartózkodva. Nagyon szimpatikus volt a harmadik védőnek, Farkasházy Zsigmond dr. képviselőnek a beszéde. Aztán egymásután mondták el védőbeszédüket Zigre Miklós, Adorján Emil dr., Kerekes Elek, Papp János és a közvédelem képviselője Fenyő Sándor dr.

A védelem részéről aztán a bizonyítás ki-gészítésére sok új tanut jelentettek be.

Elnök ezután a tárgyalást föltűggesztette s az ítélet kihirdetését délután öt órára elhalasztotta.

Az ítéletet, amelynek kihirdetése és indokolása ötnegyed óráig tartott, feszült érdeklődés mellett hirdették ki. Részben helybenhagyja az elsőbíró ítéletét, részben megváltoztatja.

Helybenhagyja a minősítést illetőleg, azzal az észrevétellel, hogy a főszolgabíró hatósági tag ugyan és nem hatósági közeg, de a csoportosulás nem azzal a czállal történt, hogy a hatóság intézkedését, hanem azzal, hogy a pártalakulást meghiusítsa. A büntetés kiszabásánál azonban megváltoztatta a törvényszék ítéletét. A bizonyítás kiegészítését a bíróság nem rendelte el.

Silberstein Dezső büntetését négy évről 3 évi fegyházra, Pap Flóráét 3 évi fegyházról 1 évi és Mihálka Józsefét 2 évi fegyházról 1 évi börtönre, Bika Tógyerét 1 évi 6 havi börtönről 8 havi börtönre, Argyelán Tógyerét 1 évi börtönről 10 havi börtönre, Puskás Demeterét 9 havi börtönről 6 havi börtönre, Méhes Sándorét 1 évi börtönről 6 havi börtönre szállította le.

A korrekcionálisizáció s illetőleg a büntetőtörvénykönyv 92-ik szakaszának alkalmazásával vétségé fokozta le a büntetést: Both Györggyel, Tyirla Demeterrel, Gimucz Györggyel, Samu-Halasi Ferenczcel szemben, akiknek 6 havi börtönbüntetését 3—3 havi fegyházra szállította le. Groza Györgyöt, Csukly Iliet, Márk Demeterét, Pakurár Pintyét, Csonka Flórá, Czink Péterét, Korda Páveit és Pópa Flóra Gligit a tábla fölmentette. Silberstein büntetéséből a királyi tábla egy évet és egy hónapot kitöltöttnek vett.

Az elítéltek védői mind semmisségi panaszt jelentettek be.

Huszonegy vádlott. Sem több, sem kevesebb. Éppen huszonegyen ültek a vádlottak padján, lopással és orgazdasággal vádolva. Fancsikán, Mann Adolf magtárából lopkodtak el állítólag valami 1000 korona értékű búzát és rezsot s azt a szomszéd községekben helyezték el. Nem csoda, ha aztán tegnap Fancsika és vidéke a vádlottak padjára vonult be. — Elnök volt Milye Gyula, szavazó bírák Ember Géza és Istók Zoltán, jegyző Jakó Elek, ügyész Gáthy Bálint. A védelmet Hegyesi Márton és dr. Krüger Aladár látták el.

A tárgyalás egész napon át tartott. A bizonyítási eljárás befejezése után az ügyész fenntartotta a vádat, míg Hegyesi és dr. Krüger kimutatták, hogy egyetlen vádlott ellen sincs pozitív bizonyíték. A törvényszék este mondott ítéletet s ennek értelmében mind a huszonegy vádlottat felmentette.

A bélfenyéri bérgyilkosság. Az esküdtzéki főtárgyalás második napján a tanukihallgatás folyt, amelynek csak ma lesz vége. Ítéletre csak szombaton kerül a sor.

TÁVIRATOK.

A válság.

Budapest, szept. 20. (Saját tud. táv.)
A kibontakozás felé kellene haladnunk, de alig, hogy nagy lépés történt irányá-

ban a Fejérváry-kormány bukásával, már megint megfeneklett minden és sehonnan semmi biztató kilátás.

Kossuth, Andrássy, Zichy Aladár gróf és **Bánffy** már megkapták a királyi meghívólevelet a szombati közös audienziára, amelyet megelőzőleg csütörtökön vezérlőbizottsági ülés lesz.

A M—g úgy értesül, hogy a király egyáltalán nem kívánja keresni a kibontakozást. Hir szerint most arról van szó, hogy megint átmeneti kormány alakuljon, benne **Khuen-Héderváryval** és **Hieronymival**.

Ennek a kormánynak amennyiben többséget nem tudna kapni, földadata lenne, hogy új választásokkal próbáljon szerencsésé.

Ma délután egyébként minisztertanács volt, 4—8 óra között, a melyen a napirenden levő ügyeket tárgyalták.

A Zigány—Zeysig ügy.

Budapest, szept. 20. (Saját tud. táv.) **Bánffy** kijelentette egyik képes esti lap munkatársának, hogy neki a Zeysig röpiratot Berlinből küldték keresztükötés alatt **Zigánytól** aztán nemsokára levelet kapott, amelyben fölhívja figyelmét **Bánffynak** az ujonan megirt röpiratra s ajánlkozik, hogy lefogja németre fordítani. **Bánffy** azonban az új ajánlatot mindjárt visszautasította.

Zigány fölkérte társvédőnek **Baracs** Marczel drt, az ügyvédi kamarai ügyészt, aki azonban nem vállalkozott védelmére.

Ma Zeysig felesége jelent meg a rendőrfőkapitányságon, ahol sirva panaszkolta el, hogy egy detektív volt a lakásán és ott azzal fenyegetőzött, hogy ne merjen leleplezéseket tenni az ügyről, különben egyszerre letartóztatják.

Weisz Julián sajtópöre folytán ma kihallgatták Agai Béla drt, Az Ujság segédszerkesztőjét, aki azt vallotta, hogy félrevezették, tévesen informáltak, azért gyanúsította meg Weisz Juliánt.

A herkulesfürdői erdőégés.

Budapest, szept. 20. (Saját tud. távirata.) Ma már emberáldozata is van herkulesfürdői nagy erdőtüznek. A sziklák, amikből kiégett az ültetvény és fa, meglazultak és lezuhanva sok kárt tettek az emberekben. A 33. gyalogezred egy csapatára ráhullottak, egy altiszt, 15 kőzkatona súlyosan és sokan könnyen megsebesültek. A súlyos sebesültek közül 5 meghalt.

KÖZGAZDASÁG.

Birkamosó szerek Az angol földművelésügyi minisztérium az Angolországban kötelezendővé teendő birkamosó szerek közül hármát ajánl, amek előírása a következő:

1. Mész- és kénkeverék: E szer előállításához 15 rész nyerskén, 12 és fél rész szilárd égetett mésszel keverünk s vízzel egyenletes péppé dörzsölünk. Elegendő, ha nagy üstben a pépet vízzel 200 részre kiegészítjük s egy félórán át az elpárolgott víz pótlása mellett addig főzzük, míg a folyadék sötétvörös színt vesz föl. Azután a folyadékot az üledékről leöntjük s vízzel 1000 részre kiegészítjük.

2. Karbolszappankeverék: 5 rész kálszappant nyelhe melegítéssel 7 és fél rész, legalább 77 százalékos folyékony karbolsavval

oldunk s az oldatot száz részre higitjuk. Ily módon higitott kreol-vizet állítunk elő.

5. Dohány-kén-keverék: 35 rész finomra vagdalt dohányhulladékot 210 rész vízzel négy napig kivonunk, aztán szűrjük és a maradékot kisajtoljuk. A folyadékkal egyenletesen elkeverünk 100 részt nyers kén s az egészet vízzel 1000 részre kiegészítjük. E fűrdő ideje legalább egy félóra legyen.

Nagyváradai hetivásái.

A nagyváradai piacon 1905. szept. 18-ik és szept. 19. napján tartott vásárral eladott természetmennyek és élelmi szereknek árjegyzéke:

Tiszta buza	15:20	15:—	14:80	Kétszeres buza	13:—	12:80	12:60	Rozs	12:20	12:—	11:80.
Árpa	11:—	10:80	10:60	Zab	12:20	12:—	11:80	Tengeri	13:20	13:—	12:80.
Borsó	43:—	Lencse	48:—	Bab	32:—	Köleskása	38:—	Burgonya	4:60	100 kiló	lángliszt
Zsemlyelisz	25:50.	Fehérkenyérlisz	25:—	Barnakenyérlisz	22:—	Széna fuvarral	6:40	Szalma fuvarral	1:80.	Só	zott szalonna
160:—	Zsup-szalma	—18.	A'om-szalma	—12.	1 köbméter	bükkfa	6:—	Tölgyfa	5:60.	Cserfa	6:50.
1 kiló	marhahus I. o.	1:20.	1 kiló	marhahus II. o.	1:04.	1 kiló	marhahus III. o.	96	1 liter	ó-bor	1:—
1 liter	uj-bor	80:—	liter	pálinka	—72.	1 liter	szilvapálinka	1:60.	1 liter	szesz	2:—
1 mm	kőszó	21:80.	1 mm.	nyers faggyu	50:—	1 mm.	olvaszt. faggyu	70:—	1 mm.	szappan	50:—
1 mm.	birka gyapju	—	1 mm.	magyar gyapju	1:—	1 hltr.	ó-bor	64:—	1 hltr.	ujbor	40:—
1 mm.	mész	1:80.	1 mm.	kemény faszén	3:20.	u 1 m.	puha faszén	3:—	1 hltr.	kendermag	—
1 hltr	köles	—	1 hltr.	repeze	—	1 hltr.	dió	—	1 hltr.	mogyoró	—
1 hltr.	aszalt szilva	44:—	1 kg.	savanyu káposzta	32:—	1 kg.	szalonna nyers	1:76.	1 kg.	sertésus	1:44.
1 kg.	vereshagyma	—30.	1 kg.	foghagyma	—40.	1 kg.	bors	4:60.	1 kg.	paprika	6:60.
1 kg.	barna kenyér	—20.	Egy liter	kőolaj	—44.						

Forgalmi kimutatás 1905. szept. 18-án.

Tiszta buza körülbelül 1800 hltr. Kétszeres buza 400 hltr. Rozs 1000 hltr. Árpa 400 hltr. Zab 500 hltr. Tengeri 60 hltr. Burgonya 140 hltr.

Lábasjészárok: Hizott sertés mintegy 70 drb. Félhizot 83 drb. 2 évestől feljebb 160 drb. 1 évestől 2 évesig 270 drb. Süldő 240 drb. Malacz 292 drb. Vágó marha 191 drb. Jármos ökör 180 drb. Fejős tehén 205 drb. Borju 240 drb. Bivaly 12 drb. Juh és kecske 210 drb. Ló 340 darab.

Marha ártáblázat 1905. évi szept. 18-án.

1 pár I-ső rendű jármos ökör 620—740 korona.
1 pár II-od rendű jármos ökör 520—620 korona.
1 pár II-ad rendű jármos ökör 350—520 korona.
1 drb. fejős tehén 160—370 kor., 1 drb. vágó ökör 180—340 kor. 1 drb. vágó tehén 170—320 ökör 1 drb. veres borju 35—55 kor. 1 drb. fél éves borju 35—55 kor., 1 drb. egy éves borju 65—140 kor., 1 drb. két éves borju 100—160 korona. 1 drb. hizott sertés 140—150 kor., pár fél éves sertés 40—55 kor., 1 pár egy sertés 80—100 kor. 1 pár két éves sertés 120—170 korona 1 drb. igás ló 180—360 korona. 1 pár ökörbőr 44—50 kor., 1 pár tehénbőr 32—40 kor. 1 pár borjubőr 10—20 kor., 1 pár lóbőr 10—20, korona.

A gabonatözsde határideje.

Budapest, szept. 20.

Buza okt.	—	—	—	15:78
Rozs okt.-re	—	—	—	12:82
Tengeri április 1906.	—	—	—	16:50
Zab ápr. ra	—	—	—	12:12
Repeze aug.-ra	—	—	—	24:90

Értéktözsde.

Budapest, szept. 20.

Oszták hitelrészvény	—	—	—	669:25
Magyar hitelrészvény	—	—	—	782:75
Leszámitoló bank	—	—	—	474:—
Rimamurányi	—	—	—	588:—
Oszták-m. államvasuti részvény	—	—	—	675:—
Közuti vasut	—	—	—	572:—
Városi villamos vasut	—	—	—	314:—

Hivatalos árfolyamok.

A budapesti áru- és értéktözsde 1905 szept. 20-án.

Magyar aranyjárdék 4%	—	—	—	1:16
Magyar koronajárdék 4—0%	—	—	—	97:75
Magyar koronajárdék 3 1/2%	—	—	—	88:—
Magyar földtehermentesítési kötvény 4%	—	—	—	975:0
Horváth-szlavon földtehermentesítési kötvény	—	—	—	97:50
Magyar nyereséj sorsjegy-kölcsön	—	—	—	221:—
Titza-szab. és szegedi sorsjegy-kölcsön	—	—	—	166:—
Oszták járdék papirban	—	—	—	100:30
Oszták járdék ezüstben	—	—	—	101:20
Oszták járdék aranyban	—	—	—	119:50
Oszták korona járdék	—	—	—	100:55
1860. oszt. államsorsjegyek	—	—	—	162:—
Oszták-magyar bankrészvény	—	—	—	16:45
Magyar hitelbank részvény	—	—	—	803:75
Oszták hitelbank intézeti részvény	—	—	—	685:—
Oszták-magyar államvasuti részvény	—	—	—	677:50
20 frankos arany (Napolendor)	—	—	—	19:04
Német birodalmi márka	—	—	—	117:37
London vista	—	—	—	239:75
Páris vista	—	—	—	952:74
20 márkás arany	—	—	—	23:47

NYILTTÉR.

Pártoljuk a honi ipart!

Az „Első nagyváradai Czipő- és Csizmagyár”
Moskovits Farkas és Tsa

kicsinybeni eladási üzletében.

(Kossuth-utca, régi rendőrségi épület.)

helyi kis iparosok által készített kézmunka czipők kaphatók eredeti gyári szabott áron, hol mindenféle nagyságban készülnek és nagy választékban raktáron vannak.

Tisztelettel:

Moskovits Farkas és Társa.

Telefon: 417.

Szabott áruk.

A szerkesztésért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

Tanítói pályázat.

A nagyváradai lat. szert. Káptalan által fenntartott nagyvárad-ujvárosi róm. kath. elemi fiúiskolánál egy évi 1200 kor. készpénz törzsfizetéssel, szabad lakással, 48 ürköbméter tüzfával és öt izben száz koronás ötödéves korpóllékkal egybekötött tanítói állás üresedésbe jövén, ezen állásra

1905. október 15-iki

lejáratlalt pályázat hirdettetik.

Pályázók tartoznak keresztlevéllel, tanítói-oklevéllel és működési bizonyítvánnyal felszerelt kérvényüket a nagyvárad l. sz. Káptalanhoz címelve Dr. Vucskics Gyula szentiszéki-ülnök, nagyvárad plébánoshoz a kitűzött határidőn belül elküldeni vagy benyújtani.

A kinevezendő tanító kötelessége lesz az iskola egyik osztályát önállóan vezetni, tanítani s állását f. évi november 15-én kell elfoglalnia.

Nagy-Várad, 1905. szept. 18.

Várad l. sz. Káptalan.

Világhírű előpataki gyógyviz

Számtalan előismerő nyilatkozat, a kik ennek használata után a legjobb egészségnek örvendenek! Különösen ajánlható a következő bántalmaknál:

1. **A gyomor és belek idült hurutjainál, gyomorgörcs, gyomorégésben** a tulságos nyálka és savképződéssel járó emésztési zavarokban, gyomor- és szélzsabában, hányatoknál.

2. **Altesti vérbőségben, vérpanaszban, aranyérbén** s az ezzel járó **rásztkór** s **kedélykór** szokásos székrekedéseinél.

3. **Máj- és lépdegánatokban**, az epe kivetető csöveinek **hurutos** bántalmainál, **sárgaságban, epekövekben**, a poszgerj és váltólázakból származott lépdegánoknál.

4. **Fejlődési sápkórban** s az ezen alapuló **hószám** zavaroknál, a **görvélykór** torpid alakjainál s különösen **vérszegénységi** állapotoknál.

5. **A vesék és húgyhólyag hurutos bántalmainál**, a **kezdődő húgykő** és **fővénylelakódás** eseteiben kitűnő **húgy-savoldó**.

6. **A méh idült tömüléseinek, dagainál, fehér folyás** s **rendetlen havadá-**

zásnál.

7. **A nemi részek gyengeségeiben.**

8. **Angolkórban**, egyáltalában gyermekeknek a szervezet ép és erős kifejlődését vas- és méz tartalmánál fogva meglepően elősegíti, egészséges embe-
reknek is üdítő italul szolgál, s különösen borral vegyítve a háztartásoknál általános használatba van.

Egyedüli főraktár Biharmegye részére.

Maár és Szabó

fűszer-, csemege- és ásványvizek kereskedése

NAGYVÁRADON.

Butorvásárlók figyelmébe!

Olcsó

BUTOR

gyári árban, kezeség mellett **háló-, ebédlő-, szalon** és **uriszoba** berendezések, valamint egyes butor-
darabok a

Magyar Műbutorgyár
Részvénytársaságnál

Nagyváradon, Fő-utca elején.

Üzletvezető: **PORJESZ HERMAN.**

Teljes lakás-, kávéház- és szálloda-berendezések műipari vállalat.

Kivánatra rajzok és költségvetések.

Eladó batár.

Egy kétülésű, kevéssé használt, finom, üveges batár 750 koronáért eladó. Értekezhetni Áldás-utca, *Rimanóczy* irodájában.

1312.

Nagyvárad város VILLAMOS MŰVE

Értési i a n. érd. **izzólámpa körtéket** tart raktáron 3. legfeljebb 3-4 watt *fogyasztással gyertyánként, melyek legolcsóbb áron kaphatók. **A sima izzólámpa ára darabonként 72 fillér**, holnalyos (matt), színes fényképesz lámpák és miniatűrű izzólámpa különlegességek ugyancsak kartell áron kerülnek eladásra. Ugyanott kaphatók **nerst-lámpák** és **osmium-lámpák** gyertyánként 15 watt fogyasztással.

Csillárok, és villamosmotorok eredeti gyári árak mellett.

kaphatók. A villamos mű igazgatósága elvállalja

villamosvilágítási

és erőátviteli berendezések felszerelését, bővítését, átalakítását, javítását, ivlámák kezelését, hozzávaló szénpálcák szállítását, berakását és minden e szakmába vágó munkálatokat a legolcsóbb ár mellett.

Nagyobb megrendeléseknél megfelelő engedmény. Költségvetések ingyen.

A „Nagyvárad Hitebank“

(Kossuth Lajos-utca 10. sz.)

házak és földbirtokokra 10—50 évi időtartamra a legolcsóbb kamatláb és a legelőnyösebb feltételek mellett

**törlesztéses
jelzálogkölcsonöket
nyujt,**

amelyeket a legrövidebb idő alatt folyósít. Kölcsonkérő részről hiteles telekkönyvi kivonat, kataszteri birtokiv és esetleg községi becsü-bizonyítvány mutatandó be. Drágább

kamatozásu kölcsonöket bélyeg és illeték-mentesen convertál.

Elfogad. betétkönyvecskékre és folyó számlára:

6 hóig elhelyezett **5%-os** kamatot összeg után fizet

Előnyös feltételek mellett leszámítol váltókat

Értékpapírok, ékszerék és terményekre előleget ad. **Az igazgatóság.**

Kiadó lakás.

A Nagypiacz-téren, Mandel-féle házban 4 utcai szoba s a hozzá tartozó mellékhelyiségekből álló emeleti lakás **1905. november 1-re kiadó.**

Értekezhetni a »Polgári takarékpénztárnál« Kossuth-utca 4 szám. 1262.

Kádár János

fűszer-, bor- és csemege-kereskedése, ásványvizek nagy raktára

Telefonszám: 85.

NAGYVÁRAD, BÉMER-TÉR. Sürgőnyozim: Kádár János.

Nagybecsü tudomására hozom: egy orosz petroleum-finomító telepnek Nagyvárad és Biharmegye területére **egyedüli elárusítást kaptam meg.**

Ajánlok a téli saison-szállításra hordóvételnél ingyen hordó, helybeli raktáron átvéve:

Császár-(olaj)-petroleumot 100 ko-ként á kor. 48.— és

3 csillagos szalon-petroleumot 100 ko-ként á kor. 44.—

Az alkalmilag beküldhető üres petroleumos hordókért ide szállítva kor. 4-80 fill., üres olajos hordókért kor. 2-60 fill., ha jó karban vannak, számítolok le.

Megjegyzem és becses figyelmét felhivom, hogy hozzám a kocsiközlekedés az asfalt elkészítése folytán megnyílt a Kishid felől teljesen, az olasz-i rész felől pedig a Korona-utcán átjőve, az Áldás-utcán már a teljes közlekedés nyitva van.

Ajánlom továbbá fűszer- csemege-üzletemet és szives tudomásul adom, hogy déli gyümölcsök, halak, halconservék, mindenféle pástétomok, valamint befőttek és gyümölcs-izek megérkeztek. A gazdaközönségnek b. figyelmét felhivom az **állatgyógyászati cikkekre, gép- és ásványolajok, szekerkenőcs, kékkő** stb. A közelgő szüretre pedig bornyomó zsákokat 1 korona 80 fill.-től kezdve. Tűzijátékokat nagyban és kicsinyben, továbbá **szalámit, őszi túró** és mindenféle sajtokat.

Nagybecsü rendelését elvárva, maradtam kiváló tisztelettel

1307

KÁDÁR JÁNOS.